

THE AESTHETIC JUDGMENT OF LAW

Necmi KARKIN*¹

* Öğr. Grv., İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi

Abstract

The belief in the potential commonalities between the disciplines of Law and Aesthetics demonstrates that we can make positive claims about the characteristics of aesthetic judgments until today. It is necessary to consider that examples of truth in aesthetic judgment can be sources of laws, rules, or principles of taste. The subject of taste, aesthetic judgment, balance, and order being potential points of agreement between the two disciplines constitutes the main purpose of the study. Because both disciplines provide opportunities for prioritizing taste and truth. The sensitivity of aesthetics and law to symmetry and balance is a manifestation of reflecting nature with emotion and reason. When focusing on the common validity feature of the relationship between Law and Aesthetics, it can be observed that there are artists who create Aesthetic Representations of Worldly and Last Judgment. Generally, the possibility of aesthetic judgments depends on the reflected property of truth or universal validity. Starting from the Renaissance and Baroque periods, law itself has become an artistic production form for artists. Within the scope of this research, it seems important to conclude the subject through some aesthetic theories and depictions of artists on legal issues.

Keywords: Aesthetic Judgment, Last Judgment, Kandinsky, Abraham Solomon

HUKUKUN ESTETİK YARGISI

Özet

Hukuk ve Estetik disiplinlerin ortak noktalarının olabileceği inancı günümüze kadar estetik yargılarının özellikleri hakkında olumlu iddialarda bulunabileceğimizi göstermektedir. Estetik yargıda doğruluğun kaynakları olan, yasaların, kuralların ya da beğeni ilkelerinin örnekleri olabileceğini düşünmek gerekmektedir. Beğeni, estetik yargı, denge ve düzen gibi asal durumların iki disiplin arasında uzlaşma noktası olabileceği konusu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Çünkü iki disiplinde beğeni ve doğruluğun önceliğine olanaklar sağlamaktadır. Estetiğin ve Hukukun simetri ve denge durumlarına hassas oluşları doğayı duyma ve akılla yansıtmaya tezahürüdür. Hukuk ve Estetik ilişkisinin ortak geçerlilik özelliğine odaklanıldığında dünyevi ve mahşeri yargının estetik temsillerini oluşturan sanatçıların olduğu görülebilmektedir. Genel olarak estetik yargıların ne kadar mümkün olduğu, doğruluk veya evrensel geçerliliğin yansıyan özelliğine dayanmaktadır. Sanatçılar için Rönesans ve Barok dönemlerinden başlayarak hukukun kendisi de sanatsal bir üretim biçimi olmuştur. Bu araştırma kapsamında bazı estetik kuramların aracılığıyla, sanatçıların hukuk konularına dair tasvirleri konuyu sonuçlandırmak üzere önemli görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Estetik Yargı, Son Yargı, Abraham Solomon, Kandinsky

1-Giriş

Bu makalenin amacı hukuk ve estetik arasındaki ilişkinin sanata yansıyan yönlerini açıklamaktır. Bunun için hukukun estetiksel diğeri sanata yansıyan hukuk konuları olmak üzere durumu gözden geçirilmiştir. Güzel, iyi ve dengenin hukukta var olma ihtimali dikkate alınarak estetik olanla ilişkilendirilmiştir. Estetik bir adalet teorisinin taslağı, hem sanatta hem hukukta ortak olan yönleri dayalı olarak çerçevelenmiştir. Hukuk ve estetik arasındaki benzerlikler ve farklılıklar bu çalışmada tartışılmaktadır. Dolayısıyla hem estetik hem de hukukta

¹ Sorumlu Yazar E-Mail: necmi.karkin@inonu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1496672

ortak olan bir unsur olduğu sonucuna varılmış, bu doğrultuda hukukta estetik oyunla ilgili daha derin çalışmaların, örneğin hukuk teorileri aracılığıyla yapılmasının önemi vurgulanmıştır.

Bu çalışmada estetik ve hukuk arasındaki ilişkileri estetik kuramları ve sanatçıların adalet konuları üzerinden yaptıkları sanat eserlerini yorumlama fikri netlik kazanmaktadır. Dolayısıyla estetiğin hukuki konulara yaklaşımı duyusal algının adil doğasını görebilme, öznel/nesnelci yaklaşımlarına da dayanmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, hukuk ve estetik gibi iki farklı disiplin arasında kurulan ilişkinin ortak ve farklı yanlarını ele alarak Hukuk konularının sanatsal etki ve yansımalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Estetik düşünüş açısından denge, sonsuzluk, öznel ve nesnel anlayış gibi durumların hukuki karşılıkları sanatın farklı dönemlerinden örneklerle incelenerek sanatçıların çalışmaları üzerinden yorumlanması amaçlanmıştır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu makalede incelenen birçok sanat eseri estetik kuramları açısından değerlendirilerek hukuki boyut temsilleri veri toplama ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi üzerinden literatür taraması yapılmıştır. Farklı dönem sanatlarının eserlerinin hukuki konuları nasıl yansıttığı üzerinde durulmuştur. Araştırmayla ilgili hukuk ve estetik kaynakları incelenmiş ve ayrıca bilgi edinme yollarından hukuk alanında çalışan avukatlardan kişisel görüşleri sözlü olarak alınmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın kaynağını oluşturan hukuk teorileri ve maddelerinin estetik yargı açısından önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Değişen zaman içerisinde hukuk düşüncesinin boyutları ve konularını ele alan hukuk konularının ele alındığı birçok eser tespit edilmiştir. Bu eserlerin dünyevi ve mahşeri yargı bağlamında yorumlandığı gözlemlenmiştir. Estetik yargı, adil olma, denge, sonsuzluk gibi temaların öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Estetik kavramının analizi sanat eserleriyle hukuki konuları öğrenme ve bilme yetisi ile ilgilidir. Her iki estetik çizgisinin de denge ve adil olma mantığına dayandığı ve her birinin farklı çalışma alanlarında çeşitli teorilere yol açtığı görülmektedir.

Hukuku bilme ve deneyimlemede, aynı zamanda adil ve güzel olanın duyarlılıkla bir estetik deneyimin de olup olamayacağını araştırıyoruz. Hukuk bu anlamda salt rasyonel bir deneyim olmaktan çıkıp duygu ve duyarlılığa dokunan yönleri de kapsayacaktır. Eco, "güzeli değerlendirme konusunda kullanılacak ölçütlerle ilgili bir soruya Delfoi Kâhini şu cevabı verir: En güzel, en adil olandır." Yunan sanatının altın çağlarında bile, güzel hep "ılımlılık", "uyum", ve "simetri gibi değerlerle bağdaştırılmıştır". (Eco, 37:2006) yorumuyla doğrulamaktadır. Bu nedenlerden dolayı estetik bir hukuk teorisinin hümanist hukuka yeni bir ışık tutabileceğine düşünülebilir. Bununla birlikte, hukuksal estetiğin kendi çalışma alanında bu bölümde tanımlanan her iki çizgiyi de kapsayacağını vurgulamak önemlidir. Sanatsal kriterler simetri, oranlar ve denge gibi değerlerin hukuksal estetik, sanatta güzel sayılan değerlerin hukukta temsil edilip edilmediğini doğrulayacaktır. Sanatsal çizgi aynı zamanda farklı sanat tarzlarının hukukçular tarafından çeşitli zamanlarda geliştirilen kullanımları, gelenekleri, dili ve beğeniyi nasıl etkilediğini de araştırabilir. Klasisizm, gotik, barok, modernizm ve diğer estetik düşünce okullarının hukuk geleneklerinde de mevcut olan unsurları nasıl içerdiğini gözlemlemek ilginç olurdu. Öte yandan hukuki estetiğin çizgisi, hukuki bilginin edinilmesinin işleme biçimini ve hukukta akıl yürütmenin yapılandırıldığı biçimi araştırmaya kendini adanmıştır. Hukuki estetiğin çizgisi bu nedenle hermenötik mantıkla güçlü bir şekilde kesişmektedir. Antik çağda güzellik kavramı estetiğin sınırlarını aşan, etik ve ahlakla bağlantılıdır. Hukuk'ta adil olan olarak hakikati aradığından, hukuk için adaletin iyi, doğru ve dolayısıyla güzel olması gerekmektedir. Hukukun kendi erdemleri olduğu ve başka erdemleri de geliştirdiği kabul edilmelidir. Bunlardan biri de adaleti iyi ve doğru olarak aramaktır ve dolayısıyla bunun güzel olduğu kanaatidir. Ancak güzelliği ya da estetik değeri, fiziksel bir nesnenin için bir niteliği ya da özelliği, hatta bir insan eylemi ya da tutumu olarak düşünemeyiz; nesnenin varoluş tarzının ya da niteliğinin duyarlılıkla ilişkisi olarak düşünebiliriz. Bu hukuk içinde geçerlidir ve bu anlamda estetiğin hukukun hümanist niteliklerini öne çıkabilmektedir. Adalet duygusunu talep ettiğimizde veya algıladığımızda şüphesiz içimizde ortaya çıkan bir tür içsel duygudur. Ancak hukuksal estetikte güzelliğin mutlaka bir amaç olarak adalete bağlı olduğu iddia edilemez. Bazı durumlarda hukukun estetik analizinde duyarlılığın hukukçuların estetik uyarıcıyı süslemelerde değil, biçimin sadeliğinde

bulmasına neden olduğunu görmekteyiz. Bu açıdan süslemenin olmamasının estetik olduğu kadar aynı zamanda etik bir tutum olabileceğini de görüyoruz. Hukuki estetiği tartışırken, sanatta deneyim olarak, nesnel tezahürü için enerjilerin düzenlenmesi sanatta güzellik kavramındaki farklılıkların sadece toplumsal ve bilimsel bilgilerde değil, hukuk bilimlerinde de yankı bulduğudur. Çünkü bu farklılıklar, hukukun içinde yaşadığı tarihsel ve toplumsal dönüşümlerin bir yansımasıdır. Şimdi bu disiplinler arası ve karmaşık bir yapıya sahip olsa da, hukuk estetiğinin özerk bir çalışma alanı olarak varlığını haklı çıkarmaktadır. Hukuktaki adalet kavramının sanattaki güzellik kavramına tekabül ettiği tezini güçlendirmek için, güzelliğin ne olduğuna dair bazı tanımlara objektif olarak göz atılacak olursa referanslama ile taklitin kendini ifade eden ve değerlere gönderme yapan bir estetik değerle ilgili olduğudur. Referanslama, güzelliğin ifade edildiği temelde bir dizi paradigmayı veya değer kaynağını ifade etmektedir. Artık hukukun kaynakları, gelenekler, ahlak, kanunlar, gelenekler, genel ilkeler, eşitlik ve orantılılıktır. Dolayısıyla hukukun kendi poetikasının olduğu ve bunların açıkça hukuk tarihinden kaynaklanan değişikliklere maruz kaldığı yadsınmaz.

Bununla birlikte, türetildiği ve üzerine kurulduğu referanslara yansıması gibi basit bir nedenden ötürü, hukukta poetikanın varlığı konusunda hemfikir olabilmekteyiz. Böylece poetika aracılığıyla hukuk ve estetik birbirine yaklaştırılır. Adaletin estetik okunması, yorumlandığı nesnellik dikkate alındığında bir söylem biçimi oluşmaktadır. Oluşum ne kadar nesnel olursa o kadar söylem niteliği taşır ve ne kadar öznel olursa, o kadar yorumlayıcı olacaktır. Açıkçası hiçbir şey bir dereceye kadar öznellikten tamamen kaçamaz, çünkü özellikle hukuk söz konusu olduğunda, ortadan kaldırılamaz bir insanlık durumudur. Özneliğin yanı sıra, hukuk estetiğine aktarabileceğimiz bilincin bazı özelliklerine, yani birlik, niyetlilik ve adalet arasındaki ayrım, estetik adalet teorisinin oluşumların bazı özellikleri olduğunu doğrulamayı gösterebilmektedir.

4.1 Estetiğin Hukuksal Düzenlilikleri

Eşitlik, iki eşit nesne/olay arasındaki uygunluk ilişkisidir ve uyum, bir bütünün parçaları arasındaki uyumdur. Uyum, farklılıklara işaret eden ve fikir birliğini niyet eden hukuk kuralları teorilerinin çoğunluğu tarafından aranmaktadır. Hukuk her zaman toplumsal bilgi olarak anlaşıldığından, başkalık ötekiyle olan ilişkisidir. Orantılılık geometrik anlamda eşitlik anlamına gelir; başka bir deyişle basit iki boyutlu simetriden daha fazla boyut taşımaktadır. Oranlar içinde olmak, eşit olmayan durumlara Aristoteles'in istediği gibi eşit davranmak, herkese ihtiyacına göre vermek ve herkesten imkânlarına göre talep etmek anlamına gelebilmektedir. Bununla birlikte, bilginin doğrusal olmayışını ve hukuki bilginin karmaşıklığını hesaba kattığımızda, çeşitli başka soruların da ele alınması gerekecektir.

Hukuki yargı durumunda, estetik ve mantıksal yargı arasındaki ayrımın geçerli olup olmadığını sorgularız; çünkü hukuk, ister onu aşıl原因an etik değerlerin kaynağı yoluyla, ister yasa ve hukuk ilkelerinin yöntemsel sistemleştirilmesi yoluyla her iki önermeyi de kapsar. Öyle ki Estetik ilkelerin yalnızca sanat yapıtlarına ya da temelde güzelliklerinden dolayı ilgi gösterdiğimiz doğal nesnelere yönelik yargılarımız için geçerli olduğunu varsaymak yanlış olur. (Santayana, 98;2023)

Yine Yargının Eleştirisi'nde Kant, estetik yargıyı ele alırken, neyin zevkli olduğuna, yani bireyin duyularını neyin tatmin ettiğine dair öznel duyguyu veren güzel ve hoş olanın yargısından söz etmektedir. Ancak bu özgür kanaat onun hoşuna giden ya da kendi zevkine göre olan bir şey değil; kültür, gelenek, ahlak, kanunlar ve mahkemelerin tekrarlanan kararları tarafından koşullandırılan bir şeydir. Dolayısıyla Kant'ta ki yargıçlık yetisini hukuktakilerle karşılaştırırsak bazı benzerlikler, bazı noktalarda ise anlaşmazlıklar olduğunu görürüz. Hem estetik hem de hukuki yargı, önermeler hakkında yapılan ve aksiyolojik olarak temellenen sentez faaliyetleridir. Şüphesiz hukuki yargı ile estetik yargı arasında ortak noktalar vardır ve her iki durumda da bu bir entelektüel faaliyettir. Kant'ın kullanımıyla estetik yargı, duyguya, özellikle de haz ya da hoşnutsuzluk duygusuna dayanan bir yargıdır. Kant çoğunlukla saf olanlara odaklanırken, sanatla ilgili çoğu yargının (doğaya karşıt olarak) saf sayılmadığını düşünmek için nedenler vardır, dolayısıyla Kant'ın bu tür yargılar hakkındaki görüşlerini de anlamak önemlidir.

Estetik ve hukuki yargıda, yaratımı içeren her bilişsel sürecin olası bir benzerliği etrafında yaratıcı etkinlik mevcuttur. Her birinde, güzelin, adaletin veya her ikisinin yargısının sentezinin sezgisi olan sezgisel bir faaliyet vardır. Hem estetik hem de hukuk yargıcı dünyada var olma, iletişim kurma ve toplumsal gerçeklere katılma özelliğine sahiptir. Estetiğin objektif beğeni yargılarına göre, yargılama yöntemlerinin kolektif bir koşullanması meydana gelir. Soykan'a göre, "beğeni yargısı, değer veren, norm koyan bir yargıdır. Değerin yanında normun da söz konusu olması, normun ölçülebilir bir özellik olması nedeniyle beğeni yargısının bir ölçüde nesnel yargıya benzer bir yönü olduğunu gösterir. (Soykan, 63:2015) Değerlendirmeye yönelik estetik veriler önceden mevcuttur ve metodolojik olarak önceden düşünülmüştür. Düzene indirgeme nesnel estetiğin bir ilkesini oluşturabilir. Burada özne, tarihsel, nesnel ya da tartışılmaz yasalarla ikame ediliyor ya da özümseiyor.

4.2 Dünyevi Yargının Estetik Temsilleri

Hukukun esas ve içeriği hakkında görüş ve bakış açılarının yansıtıldığı bu çalışmalarda, Hukukun toplumsal olaylarını ve adalete göre yaşanan sorunlarını görmek olanaklıdır. Daha çok günlük yaşamda meydana gelen adalet olaylarının yasa koyucunun, avukatın, yargıcın ve halkın durumları tasvir edilmiştir. Hukuk konularının sanata yansıtacağı bu durum, "Hukuku açıklamak için estetik kavramları kullanmak, hukukun katı, esnek olmayan bir bilim değil, bir sanat olduğunu gösterir". (Gearey, 12:2023)

Sanatçıların hayal gücüne ihtiyaç duymadığı sadece tanık olduğu olayları estetiğin yansıtma kuramına göre gerçekleştirdiği söylenebilir. Sanatçı toplumu gözlem yoluyla edindiği izlenimleri doğal ilişkiler yoluyla yorumladığı düşünülebilir. Abraham Solomon, Honoré Daumier, Pieter Brueghel, Gerard David ve Nicolas Poussin gibi sanatçılar, adalet kurallarının ortaya çıktığı sosyal bağlam ve söz konusu kurallara atfedilen çeşitli olası sonuçları dikkate alarak analiz edilmesi gerektiğini öznel bakış açılarına göre yorumlamışlardır.

Abraham Solomon, zengin ahşap panellere sahip oldukça kasvetli bir bekleme odası ortamında davalının ailesinin duruşmanın sonundaki gözle görülür kaygısını tasvir etmektedir. Eserde, yaşlı bir babanın hayatlarında zor bir dönem olması etrafında şekillenmektedir. Bu nedenle bunun bir köpeği yaşlı adamı sanki onu teselli etmeye çalışıyormuş gibi beklentiyle izliyor. Genç kadın arka planda mahkeme salonuna beklentiyle bakıyor. Açık kapı ve koridorun diğer ucunda sohbet eden avukatlar görülmektedir. Sanığın suçlu değil 'de aşikar bir şekilde aklanmasının ardından büyük bir rahatlamanın tasviri var. Solomon, yakın zamanda beraat eden adamın gözlerindeki rahatlama ustalıkla yakaladı. Çoğu köpek gibi kendisinin de dahil olmasını sağlayan bu aile ve tatlı köpek için büyük bir rahatlama hissetmeden edemiyoruz. Arka planda baba, oğlunun avukatına yürekte şükranlarını sunarken görülüyor. Dışardaki parlak ışıklar, sadece adam için değil ailesi için de önümüzdeki yeni bölümün habercisi. Lobide bekleyenler, kaderi hukuki sürece emanet edilenlerin yeni bir bekleme ve umut döngüsünün göstergesi.

Tablo 1, Abraham Solomon, Kararı Beklerken, Tuval Üzerine yağlıboya, 63.8x88.9 cm, 1859

Nicolas Poussin 1649 tarihli ünlü tablosunda, klasik bir kompozisyon kullanmış; tartışan iki kadının duruşları tablonun fazla simetrik olmasını engellemiştir. Süleyman'ın elleri onun iki taraf arasında adil bir denge kurma konusunda hakem rolünü göstermektedir.

Soldaki gerçek anne, askere Kral'ın talimatlarını yerine getirmeyi bırakıp bebeği başıslamasını söylemek için sol elini kaldırmıştır. Sağ eli sahte anneye doğru uzatılmış, bu da bebeğin ölmek yerine kendisine gitmesini istediğini gösteriyor. Sahte anne, ifadesinde nefret dolu bir ifadeyle suçlayıcı bir şekilde çocuğu işaret etmektedir. Sağdaki grupta da eller kaldırılmış, bu muhtemelen Süleyman'ın hükmüne tepkilerini göstermektedir.

Salomon'un Yargısı Kutsal kitaptaki dramatik bir sahneyi tasvir etmektedir. İki kadın Kral Salomon'dan adalet istiyor: ikisi de aynı yaşta bir çocuk doğuruyor, ancak biri uykusu sırasında boğularak kazara ölmüştür. Bu nedenle Kral Salomon bir askere çocuğu iki parçaya ayırmasını emreder, böylece her kadın ondan bir parçaya sahip olabilir. Kadınlardan biri kabul ederken diğeri reddediyor, diğerkadına verilmesi gerekse bile çocuğu hayatta tutmayı tercih etmektedir.

Ön planda, eserin ilk zıtlığı göze çarpıyor bir tarafta yeşilli kadının somutlaştırdığı kıskançlık ve takıntılı öfke ifadesi; diğeryanda ise en kötü kâbuslarından biri olabilecek bir sahneye tanık olan bir annenin somutlaştırdığı gerçek bir sevgi ve fedakârlık gücü gösterilmektedir. Karakterlerin duruşları bu zıtlığı vurguluyor: İlk kadın bize karanlık, köşeli ve zayıf, neredeyse insanlık dışı bir profil sunarken, diğerkrala dönük, çocuğunu öldürmemesi için ona yalvarıyor, kollarını göğze kaldırıyor, bir hareketle açılma ve tamamen fedakârlık. Onun çaresizlik duygusu saflığı ve anne sevgisini simgelemektedir.

Her şeyden önce eser üçgen bir kompozisyona göre inşa edilmiştir. Tahtına oturan kral, belki de taç giydiği ve Tanrı'nın bilgeliğini temsil ettiği için yükseliyor ve sahneye hâkim olmaktadır. Gerçekten de gücü, yüzünün kararlı, dikkatli ve düşünceli ifadesiyle vurgulanıyor. Elleri adaleti temsil ediyor, insanlara söz hakkı vermektedir. Bu tablodaki simetriklerin çok sayıda olduğunu da belirtmek gerekir; bunlar sütunlar, kapı çerçeveleri ve kaldırımın taban çizgileri ile güçlendirilmiştir.

Süleyman'ın hafifçe kaldırdığı kollarındaki son derece titiz geometri, aynı zamanda denge tepsilerini, adalet sembollerini ve aynı zamanda klasik trajedilerin dekorasyonlarını da çağırıştırıyor. Kralı, bilgisi sayesinde bu işi çözerek, yani gerçeği bulup suçluyu cezalandırarak ahengi sağlayan bir orkestra şefine benzetebiliriz. Merkezi karakter olarak kral, resmi ikiye ayıran bir simetri eksenini oluşturmaktadır. Sağdaki karakter grubu görsel olarak soldaki diğergrupa cevap veriyor gibi görünmektedir.

Tablo 2, Nicolas Poussin, Süleyman'ın Yargısı, tuval üzerine yağlıboya, 101 x 150 cm, 1649

4.3 Mahşeri Yargının Estetik Sonuçları

Sanatçıların hukuki eksende düşündükleri yargılama türlerinden biride teolojik ilkelerinin ışığındaki yorumlarıdır. Michelangelo, Hieronymus Bosch, Luca Signorelli, Hieronymus Bosch ve Jan Van Eyck gibi bazı sanatçıların "Son Yargı" adlı eserleri kutsal metinlerle doğrulanmış bir olaya katılımı yansıtmaktadır. Bu resimler izleyicileri Tanrı'nın yargısını düşünmeye teşvik ederken inananları ölüm için son hazırlığın bir parçası olarak görmeye davet etmektedir. Bu nedenle, sanatçıların "Son Yargı" eserleri korkunun derinlemesine bir analizine izin vermektedir. Son Yargı'nın sanatsal tasvirleri, mantıksal ve duysal doğaları birbirinden ayırırken, İnsanlığın duysal ve entelektüel doğaları arasındaki bu ayrım, bedeni ise doğal dünyanın bir parçası olarak konumlandırır. Ayrıca bu duysal deneyimler, yargılama ve günahın, iyi ve kötünün eşikleri arasında bulunan benliğin Tanrı'dan ayrılmayı değil, aynı zamanda benliğin öteki olarak tanımlanmasını da ima etmektedir. Son Yargı temasını işleyen ortaçağ ve rönesans sanatçıları, insanları korku yoluyla doğru yaşamaya zorlamayı amaçlaması gibi görünse de elbette bu konu, fantastik groteskliklerle dolu ustalıklı yapılmıştır. Bu açıdan bakıldığında önemli motifler olarak odak noktaları haline geldiğini gösteren ve aynı zamanda Estetiğin dışavurumcu ve Duyusal Etki Kuramı'nın etkilerini taşımaktadır. Görsel açıdan daha sürükleyici Tanrı korkusu yaratabilecek ve ilahi bağışlamanın sembelleri olduğu kadar, adaleti yapan Tanrıyı derinliklerde görmenin suistimal edilmemesini hatırlatmaktadır. Bu sürecin etkisi Rönesans ve daha sonraki dönemlerde hissedilen sanat ve teoloji olgularının buluştuğu kavşakta başta Hukuk ile birçok disiplin de birleştiği görülmektedir. Buna dayanarak, estetik yargı, ilahi adaletin, İyi ve kötü gibi, onu anlamaya yeterince açık olan herkes için bir yönüdür. Buna göre, estetik yargıyla anlatılmaya çalışılan mahşeri adalet aynı zamanda Tanrı'ya döndüklerinde bir görüş elde ettiği toplam yaşam deneyiminin nesnel sonucudur. Sanatçıların bu nesnel yorumları, "Yargı bilincin koşullarına bağladığımızda her genel yargı ortak bilinç çerçevesinde, kavramlar düzeninin nesnel olanakları içinde ortaya konulmuş bir kesinliği belirtecektir". (Timuçin, 103:1993)

4.5 Hieronymus Bosch, Son Yargı

Bosch, Erken Hollanda sanatının en önemli sanatçılarından biri olmakla tablolarında sıklıkla yer alan rüya ve düşsel gerçekleri anlatan figürler oluşturmasıyla bilinmektedir. Üç parçalı eserinde İnsanın Cennet Bahçesinden kovuluşunu ve insan tutkularının tehlikelerini yansıtmak gibi etik konulara dikkat çekmektedir. Çalışmalarının merkezinde yer alan yoğun insan figürleri Rönesans tarzının yansıtmadaki derin özelliği göstermektedir. Renklerin canlı olarak kullanıldığı resimde Cennet Bahçesi'ni yeşil bir manzara olarak tasvir etmektedir. Göğün mavisi ve bahçelerin estetik tasviri sanatçının düşsel yorumlarını adeta dünyada yaşanan çirkinliğin ima edildiğini tanımlamaktadır. Cennet/Cehennem, iyi/ kötü, melek/şeytan gibi zıtlıkların Tematik olarak tasviri Mahşeri bir yargının hakim olacağını tasvir etmektedir.

Tablo 3, Hieronymus Bosch, Son Yargı, Ahşap üzerine yağlıboya triptik, 163,7 cm × 242 cm, 1482

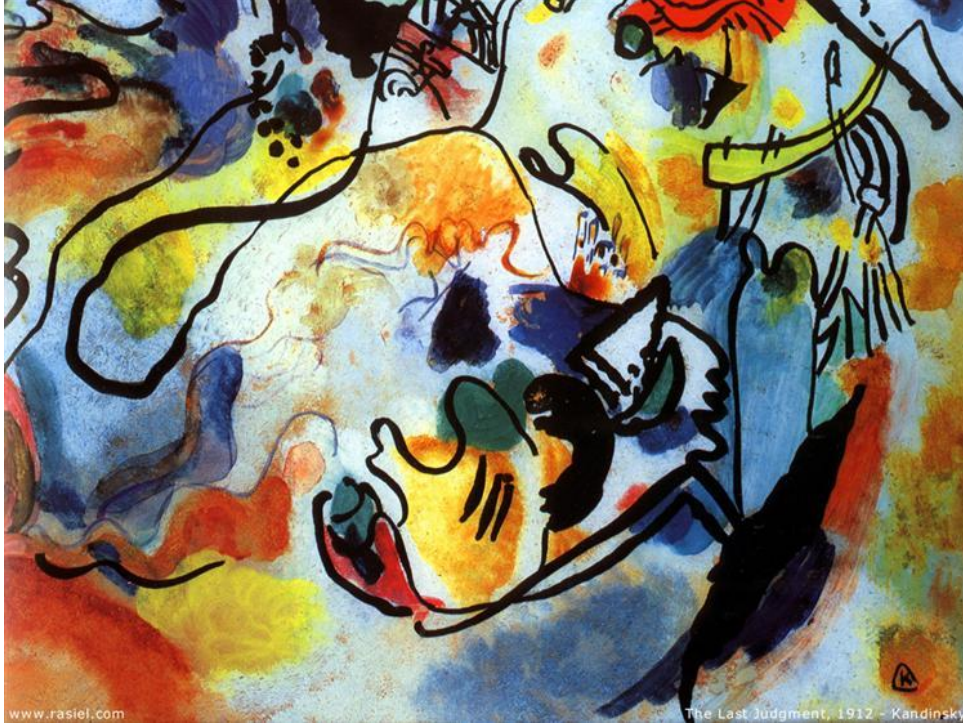
John Martin belki de çalışmalarının çoğu, Son Yargı da dahil olmak üzere kutsal kitapta geçen temalara odaklanmıştır. Onun Kıyamet günü hakkındaki yorumunda Tanrı, dört meleğin Cennette bir tahtta otururken tasvir edilmiştir. Yine cennet/cehennemin iki gruba ayrılması, resminde gerçek hayattaki insanlara yer vermesi, mahşeri dünyadaki varlıklar olarak tanımladığını göstermektedir. Triptik bir eser olan “Son Yargı” Resminin arka planında, tarihi ve mimari unsurlar içermektedir.

Tablo 4, John Martin, Son Yargı Tuval üzerine yağlıboya, 196,8 x G 325,8 cm, 1853

Soyut modern sanatın öncülerinden Wassily Kandinsky, soyut kompozisyonlardaki renk ve formun birleşiminin yoğun duygularının ifadeleri olduğuna inanmıştır. Kandinsky, Son Yargı'da soyut güçlü duygulara sadık kalabilecek renk ve formları tercih etmiştir. Ortada renkli çizgiler ve noktalarla çevrelenmiş, dairesel bir hareketle birbirini çekiyor ve itiyormuş gibi görünen çeşitli boyutlarda açık uçlu ve kapalı şekillerle çevrelenmiş düzensiz siyah şekiller kutsal kitapta geçen unsurların temalarını içermektedir. Sanatçıya ilham veren, önceki “Son Yargı” eserleri gibi, modern dönem sanatçısını etkilemesi bakımından oldukça önemlidir. Bu da Kandinsky'nin kendi tarzıyla, parlak renklerle ve azaltılmış soyut ayrıntılarla dönüşen nesnel dışavurumcu doğasının görülmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla, “Estetik yargılarının, beğeni yargılarının bir zorunluluğu ve bir genelliği vardır. Bu genelliği sağlayan da, beğenin, yani estetik yargı verirken dayandığımız duygu yetisinin fert-üstü oluşunda, onun bütün insanlar için ortak bir duygu oluşunda temellenir. (Tunalı 31:2010)

Sanatçı, form oluşturmakla görevli siyah boya tonlarını kullanarak, kendileri de parlak olan ve yalnızca yaklaşık olarak yerleştirilmiş renk bölgelerine vurgu yapıyor. Bu belki de diğer sanatçıların Rönesans ve Barok dönemlerinde yakaladığı kıyamet imajını mükemmel bir şekilde özetliyor. Sanatçının soyutlayıcı gücünü nasıl “Son Yargı” algısına yakınlaştığının örneği olarak okuması, yalnızca bir sanatçının eserini bir başkası tarafından gözle görülür şekilde uyarılma, birleştirme veya başka bir şekilde kullanma eyleminin sanat ve hukuk arasında en göze çarpan gerilimlerden bazılarını yaratması nedeniyle değil, aynı zamanda eserin başlığındaki bir kelimeye geri dönüyor

Tablo 5, Vasily Kandinsky, Son Yargı, Tuval Üzerine yağlıboya, 33,6x43.5 cm, 1912

5. Sonuç

Hukukun estetik konular içerisinde nasıl yer aldığını vurguladığımız bu çalışmada disiplinler arası bir yorumlama yer almaktadır. Sanat dünyasında dünyevi/mahşeri açılandan ele alınan konular, tüm ilişkisel bağları için bütüncü rolü güçlendiriyor.

Sanatçıların öznel duyguların tezahürlerini içeren bazen karmaşık bazen de günlük yaşamın içerisinde hukuki konuların yer alması hukuk olaylarını anlatmak şeklindeki değerleri okunabilecek hale getirmektedir.

Estetik yargıların hukuk tarihi ile örtüşen bu durumları, sanat eserlerinin mevcut yasalara ve bu yasaların sanatın gerçekte ne yaptığını ilişkin varsayımlarına uygun hale getirilmesi veya daha doğrusu buna göre davranması konusunda kararlı görünebilir. Bu nedenle toplumun hukukun kendi kendini devam ettirmesi, çelişkiyi, uyumsuzluğu, tutarsızlığı ve farklılığı ön plana çıkaracak şekilde bir araya getirmektedir. Görüldüğü üzere sanatın hukukla ilgili daha ilgi çekici örnekleri ve onun dünyada nasıl yansıdığına atfedilmektedir.

Estetiğin hukukla ilişkilendirilmesi Hukuki varlığın ve sanatçıların hukuku nasıl yorumladığına dair sonuçlar sanat ve hukuk arasında kurulan çeşitli ilişkiler yoluyla sanatsal kimliğin nasıl yeniden hayata geçirildiğine ve nasıl yeniden hayata geçirildiğine geri dönülmez bir şekilde bağlı olduğu bir alandır. Sanat-hukuk ilişkisi hakkında düşünmenin belirli bir eserin ontolojisinden ziyade belirli dünya görüşlerinin özneliği hakkında söyleyecek daha çok sözü olan üretken bir literatüre biçim, temsil, adil olma ve estetik için sunulan kanıtların niteliğini ve doğasını vurgular. Sanat eserlerinin metaforik tanıklar olarak ele alınması okunabilir bir temsile nasıl dönüştüğünü aktif olarak ele alan sanatçılara daha fazla ilgi gösterilmeye başlandığından göstergesidir.

Sanatçı tasvirlerinin sanatı ve hukuku çeşitli konularda birbirine bağlaması, hukuki eleştiriler, çözülmemiş hipotezler, duyguların teolojik yanlarını görünür kılma becerisini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Umberto Eco (2006) "Güzelliğin Tarihi, Çev: Ali Cevat Akkyounlu, Doğan Kitap, İstanbul.

Ömer Naci soykan (2015) Estetik ve Sanat Felsefesi, Pinhan yayıncılık, İstanbul

Afşar Timuçin (1993) BDS yayınları, 1993, İstanbul

Adam Gearey (2023), "Hukuk ve Estetik, Çev: Dilara Ağaoğlu Canay, Efil yayınevi , İstanbul

George Santayana (2023), Güzelliğin felsefesi, Çev: Yeşim İpekçi, Fol yayınları, Ankara

İsmail Tunalı (2010), Estetik Beğeni, Remzi Kitabevi, İstanbul